UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Q. 43. Quomodo formandum sit ultimum dictamen Conscientiæ, secundùm sententias minùs probabiles.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42634

Visual Library

directi probabilius mihi ſit legem tuam exiſtere, tamen nolo facere, quod illa jubet, etiam non erit contra reverentiam Auctoris legum divinarum vel naturalium &c.

303 Q. 43. *Quomodo formandum ſit ultimum dictamen conſcientiæ ſecundùm ſententias minùs probabiles.* R.

§. I. Ante omnia opus eſt, ut qui cogitat operari ſecundùm aliquam ſententiam faventem libertati, certus ſit eam eſſe verè probabilem, utì conſtabit ex dicendis à n. 366. & 368.; hoc ſuppoſito, adhuc non eſt ſatìs, ut in mente verſet talem ſententiam, v. g. ut quis licitè pingat die feſto, non eſt ſatìs, quòd ſciat aliquos docere, quòd hoc liceat, nam ſi interim ſe non reſolvat practicè, ſed maneat dubius & velut indifferens inter hæc, quòd liceat & non liceat, ſicque pingat, non habet conſcientiam ullam, cùm non formet ſibi judicium certum de honeſtate ſuæ actionis, ſed ſolùm habet notitiam opinionum veluti ſpeculativam, ideoque peccat pingendo, ita omnes cum *Eſp.* in app. a. 187. & ſeqq. *Sporer* n. 33.

304 §. II. Dictamen ultimum conſcientiæ in ordine ad honeſtè operandum non poteſt eſſe opinio probabilis, imò nec ſufficit probabilior, ſed debet eſſe certum, cui ſi conformetur operatio, evadat certò honeſta, utì conſtat ex dictis à n. 46.

305 §. III. Dictamen illud ultimum non poteſt deduci ex opinione probabili veluti ex una præmiſſa, ſed deduci debet ex duabus præmiſſis certis, quia concluſio deducta ex una tantùm probabili eſt etiam tantùm probabilis, cùm debeat ſequi debiliorem partem, hinc ſi ſic deducatur, *actio non ſervilis eſt licita die feſto, ſed pingere eſt actio non ſervilis, ergo pingere eſt licitum die feſto*, non poteſt eſſe ultimum dictamen conſcientiæ, quia cùm concluſio illa nitatur

nitatur minore, quæ incerta eſt, etiam ipſa eſt incerta.

§. IV. Una præmiſſarum, ex quibus deducitur ultimum dictamen conſcientiæ, debet habere pro objecto opinionem probabilem, ſecundùm quàm aliquis vult operari, non tamen debet affirmare veritatem illius opinionis probabilis, ſic enim & ipſa eſſet tantùm probabilis, ſed tantùm debet affirmare illius exiſtentiam ſaltem objectivam, id eſt, debet dicere, non quòd illa ſit vera, ſed quòd ſit probabilis, & exiſtat aut ſaltem exiſtere poſſit in intellectu alicujus viri prudentis & periti; v. g. præmiſſa, ex qua deducitur dictamen ultimum, quo dirigitur homo pingens die feſto, non debet dicere hanc propoſitionem, *pingere die feſto non eſt ſervile*, eſſe veram, ſed tantùm dicere debet illam eſſe probabilem, ita ut meritò illi aſſentiri poſſit vir prudens & peritus, quod omnino certum eſt. 306

§. V. Quia hoc ultimum dictamen ita ſe reflectit ſupra opinionem probabilem, ideo dicitur reflexum, & hoc modo formatur: quod prudenter judico mihi hìc & nunc licere, certum eſt mihi hìc & nunc licere, ſed prudenter judico mihi hìc & nunc die feſto licere pingere, ergo certum eſt mihi hìc & nunc die feſto licere pingere: *Major* eſt certa, quia actus prudentiæ, non poteſt eſſe regula actionis illicitæ: *Minor* etiam eſt certa, nam quod judico ex gravi motivo, hoc prudenter judico, ideo enim dicitur grave, quia dignum eſt prudente aſſenſu, ſed hoc judico ex gravi motivo, cùm ſit probabile, ergo. *Conf.* quia hoc prudenter judico, quod judicant viri graviſſimi & periti, qui utique ſemper habent grave motivum, ſed viri graviſſimi & periti judicant mihi hìc & nunc die feſto licere pingere, ergo. Simili modo poteſt procedi in aliis materiis. In idem recidit, ſi ita formetur, licita eſt mihi omnis actio, quam 307

poſt

poſt idoneum examen prudenter judico non eſſe prohibitam, atqui ego poſt idoneum examen prudenter judico hanc vel illam actionem mihi non eſſe prohibitam, quia pro hoc judicio habeo grave motivum, ergo. Item ſic formari poteſt, quod viri prudentes dicunt eſſe licitum, quodque rationes gravis momenti ſuadent eſſe licitum, hoc prudenter judico eſſe licitum, ſed viri prudentes dicunt hoc vel illud eſſe licitum, idque etiam ſuadent rationes gravis momenti, ergo. Denique poteſt etiam ſic formari, quod probabilius eſt mihi licere quàm non licere, hoc prudenter judico mihi licere, ſed probabilius eſt mihi licere operari ſecundùm illam probabilem ſententiam, quàm non licere, ergo prudenter judico hoc mihi licere. *Major* eſt, etiam apud Adverſarios, indubitata: *Minor* etiam conſtat ex dictis à n. 298.

308 §. VI. Quando aliquis operatur ſecundùm opinionem probabilem, non eſt opus, ut ad longum & dialecticè ſibi formet hos diſcurſus, ſed hoc ipſo, quòd ſciat ſe operari juxta opinionem probabilem, habebit virtualiter, & ſufficienter ſibi formabit hoc dictamen, practicè judicando ſibi hìc & nunc licere talem operationem: ideo autem opus fuit ita ad longum exponere, ut clarè videant omnes, quòd operans ſecundùm probabilem, operetur ex dictamine conſcientiæ certo.

309 §. VII. *Obij.* 1. Ultimum illud dictamen fundatur in opinione tantùm probabili, ſed actus certus non poteſt fundari in incerto, ergo. *R.* Actus certus non poteſt fundari in incerto tanquam præmiſſa, vel affirmato tanquam vero, c, in incerto tanquam prævio tantùm, & affirmato exiſtere, n, nec repugnat actum perfectiorem fundari in imperfectiore, nam in apprehenſione fundatur judicium, quod tamen perfectius eſt.

Inſt.

Inſt. Quod eſt verum tantùm ex ſuppoſitione falſa, hoc abſolutè eſt falſum, ſed dictamen ultimum fundatum in opinione probabili reipſa falſa, eſt tantùm verum ex ſuppoſitione falſa, ergo. R. n. min., nam dictamen ultimum non ſupponit opinionem directam eſſe veram, ſed tantùm ſupponit exiſtere aut poſſe prudenter exiſtere, quæ ſuppoſitio eſt certiſſima. 310

Obji. 2. Quod probabile eſt eſſe illicitum, hoc non poteſt dici eſſe certò licitum, ſed quomodocumque formetur judicium practicum, v. g. circa hoc, quòd liceat pingere die feſto, tamen manet probabile, quòd pingere die feſto ſit illicitum, cùm probabile maneat, quòd pingere ſit ſervile, ergo quomodocumque formetur judicium practicum, nunquam certum erit, quòd pingere die feſto ſit licitum. R. 1. Idem argumentum valet, etiamſi opinio aſſerens licitum eſſe ſit probabilior, hinc R. 2. Quod ex vi judicii directi eſt probabile eſſe illicitum, hoc non poteſt dici eſſe certò licitum ex vi ſimilis judicii directi, c, ex vi judicii reflexi, n. maj., & ſimiliter diſt. min. n. conſeq. 311

Inſt 1. Judicium reflexum non poteſt afferre judicio directo ullam certitudinem, ergo intellectus perget formidare uti antè. R. Ergo intellectus perget, aut potiùs pergeret formidare præciſè ex vi judicii directi, id eſt, poſſet formidare, ſi illud ſolum adeſſet, c, habito ſimul judicio reflexo, n. conſeq., quia licèt motiva judicii directi ſint & maneant fallibilia, tamen motiva judicii reflexi ſunt certa, judicium enim reflexum ſic dicit, quamvis ſit & maneat tantùm probabile, quòd pingere die feſto ſit illicitum, tamen quia etiam probabile eſt eſſe licitum, lex prohibens pingere non eſt certa nec nobis ſatis promulgata, hinc eam invincibiliter ignoro, & ideo contra eam certò poſſidet libertas 312

 mea,

mea, maximè cùm probabilius ſit licere ſequi opinionem probabilem relictâ probabiliore, ergo hic & nunc prudenter judico mihi licere pingere: ubi vides, 1. quòd propter novas circumſtantias & nova motiva judicium reflexum ſit certiùs quàm directum: 2. quòd motiva reflexa dent certitudinem, non opinioni directæ, hæc enim manet tantùm probabilis, ſed ſoli judicio reflexo ac uſui illius opinionis probabilis; ſicuti ſi Medicus dicat, *iſte ægrotus non tenetur audire Sacrum die feſto*, propoſitio illa directa eſt tantùm probabilis, iſta tamen reflexa, quâ ægrotus dirigitur, *qui ſequitur prudens conſilium Medici, non peccat*, eſt certa: item, propoſitio illa *S. Thomæ, non eſt obligatio confitendi ſtatim poſt commiſſum peccatum*, eſt tantùm probabilis, & tamen iſtæ reflexæ, *quod omnibus rite expenſis docet S. Th. velut practicè probabile, eſt certò licitum, ſed non eſſe obligationem ſtatim confitendi poſt commiſſum peccatum, docet S. Th. omnibus rite expenſis velut practicè probabile, ergo non ſtatim confiteri eſt certò licitum*, ſunt certæ. Vide dicenda n. 348.

313 *Inſt.* 2. Si ex hoc, quòd probabile ſit eſſe licitum pingere die feſto, inferri poſſit dictamen certum, quòd hoc ſit licitum, ergo ſimiliter ex eo, quòd probabile ſit eſſe illicitum pingere die feſto, etiam inferri poterit dictamen certum, quod hoc ſit illicitum, ſed hoc eſt falſum, quia hæc duo dictamina ſibi directè opponuntur, ergo. *Conf.* nam nos ſic argumentamur, probabiliter putans aliquid licere, certò poteſt illud facere, ſed ego probabiliter puto licere pingere die feſto, ergo certò poſſum pingere die feſto: à contrario etiam ſic argumentor, probabiliter putans aliquid non licere, certò non poteſt facere, ſed tu probabiliter putas non licere pingere die feſto, ergo tu certò non potes pingere die feſto. Re-

Reſpondet 1. *Carden. in* 1. criſi d. 15. n. 252. 314
eum, qui judicat duas contradictorias eſſe probabiles, poſſe inferre talia diverſa dictamina practica omnino certa ex diverſis præmiſſis, prout volet, neque illa ſibi contradicere quia non ſunt ſecundùm idem, reſpiciunt enim diverſas præmiſſas, & unum dicit, certum eſt mihi non licere, ſi me fundem in his præmiſſis; alterum dicit, certum eſt mihi licere, ſi me fundem in iſtis aliis præmiſſis: ſi autem loquamur abſolutè. *R.* 2. n. ſeq. maj., nam τὸ *illicitum* 315
fundat negationem, quæ negat omnia, & ſignificat non eſſe licitum, adeoque dicit nullum eſſe motivum grave pro eo, quòd ſit licitum, quod falſum eſt; è contrà τὸ *licitum*, eſt quid poſitivum, ad quod ſufficit eſſe pro hoc grave motivum, quamvis etiam pro oppoſito ſit ſimile aut etiam majus: unde ad *Conf.* 316
n. tuam maj. à contrario, ſic enim à pari argumentor, probabiliter putans rem eſſe ſuam poteſt retinere, ſed poſſidens putat probabiliter rem eſſe ſuam, ergo poſſidens poteſt retinere: & tamen non valet à contrario, probabiliter putans rem non eſſe ſuam non poteſt retinere, ſed poſſidens probabiliter putat rem non eſſe ſuam, ergo non poteſt retinere: ſi vis, diſtinguo; probabiliter putans non licere certò non poteſt facere, ex vi hujus judicii, quo judicat non licere, & ſi aliunde non habeat motivum judicandi, quòd liceat, c, ex vi alterius judicii aut motivi, quo judicet aut judicare poſſit licere, n. maj., & ſimiliter diſt. min. n. conſeq.

Inſt. 3. Si ille bene agit, qui agit probabiliter 317
honeſtum, ergo ille malè agit, qui agit probabiliter inhoneſtum, valet enim regula contradictoriarum, *ab oppoſito conſequentis valet ad oppoſitum antecedentis. R.* 1. Ergo ſimiliter malè agit, qui ſequitur probabiliorem, quia agit probabiliter inhoneſtum.

R. 2. n. conſeq., regula illa non tenet, niſi à contr
dictoriè oppoſito conſequentis arguatur ad contr
dictoriè oppoſitum antecedentis; item non valet, ni
quando unus terminus eſt antecedens reſpectu alt
rius: jam verò patet, quòd probabiliter honeſtu
non ſit contradictoriè oppoſitum probabiliter inh
neſto, cùm utrumque ſit quid poſitivum; item p
tet, quòd neuter ex his terminis ſit antecedens reſp
ctu alterius, neuter enim inferri poteſt ex altero
ergo evidens eſt illam regulam hìc non habere l
cum; mirorque à quodam Viro docto id mihi o
jectum eſſe, à pari enim dicam, honeſtè agit, qui ſ
quitur conſilia Chriſti, qui non ducit uxorem, &
ergo ille inhoneſtè agit, qui non ſequitur conſil
Chriſti, qui ducit uxorem. E contrà valet, ſi eſt ho
mo, eſt animal, ergo ſi non eſt animal, non eſt hom
quia nempe homo eſt antecedens reſpectu animalis
& non animal eſt contradictoriè oppoſitum animal
ideoque valet à negato animali ad contradictoriè op
poſitum homini, quod eſt non homo.

318 *Q. 44. Quænam præterea ſint argumenta rigid
ſententiæ, & quomodo ſolvantur.* *R*. Sunt multa
licèt parum efficacia: nullum tamen præteribo, n
videar declinare aliquam difficultatem.

319 *Objiciunt* 1. Auctoritas videtur eſſe major p
ſententia rigida, nam nulli SS. PP. faciunt mentio
nem de licito uſu probabilitatis, è contrà favent r
gidæ, uti latè deducit *Gonz*, d. 13. c. 2. §. 1. & 2.

S. Aug. contra Academ: l. 3. c. 6. latè confut
hoc illorum axioma, *cùm agit quiſque, quod ei v
detur probabile, nec peccat nec errat.* Poſſunt plur
ex *S. Aug.* videri apud *Gonz.* §. 3., maximè autem
apud *Eliz.* l. 7. q. 1.

S. Th. quodl. 8. q. 6. a. 13. ait peccare operantem, ſ
dubitetur, an ſit vera ſententia, ſecundùm quam ope

ratur